

ІВ ЕНСЛЕР

Анотація

Наразі читачі тримають в руках незвичайну книгу. Це ювілейне видання приурочене до 20-ї річниці публікації збірки п'єс «Монологи вагіни» знаної в усьому світі авторки Ів Енслер. Такою само знаною є і її п'єса, що стала своєрідним перформансом-маніфестом, мовою виклику, звільнення й самовираження з метою подолання замовчування щодо жіночих тіл і життів, притаманного маскулінній людській спільноті. Це книга-сповідь, книга-крик і книга-одкровення, яке осяває кожну жінку, даючи їй змогу усвідомити своє начало й не соромитися його.

П'єса «Монологи вагіни», попри художність тексту, є белетристичним синопсисом найгостріших питань сьогодення щодо Тендеру, фемінізму, сексуальності, людяності й рівності представників людської спільноти.

Ів Енслер

МОНОЛОГИ ВАГІНИ

Усім стражденим і значущим жінкам

Передмова

Жаклін Вудсон

Така потрібна тоді — ця книжка.

Така потрібна. Прямо зараз — ця книжка.

Є спірічуел, який починається зі слів: *«У Галааді є бальзам, для наших ран цілющий. У Галааді є бальзам, що гоїть грішні душі»*. У багатьох із нас, тих, що дорослішали в п'ятдесяті, шістдесяті, сімдесяті й вісімдесяті, не було ніякого бальзаму. Ми крокували світом у своїх тілах, сповнені почуттям сорому лише за те, що народилися з вагінами й грудьми, стегнами й сідницями. Ми не знали межі сорому — звідки він узявся, з чиєї милості нам його нав'яли. Зрештою, хіба феміністський рух не змінив життя жінок? Хіба ми не відвоювали свої тіла, себе самих і не рушили далі?

Можливо. Проте...

Уперше я прочитала «Монологи вагіни», коли мені було за тридцять, я щойно стала матір'ю, і моя донька саме була немовлям. На папері, як і кілька років до того на сцені, монологи змусили мене сміятися, плакати, танцювати від щастя. Та цього разу було щось іще: вони змусили мене задуматися про своє минуле і про доньчине майбутнє. Читаючи ці монологи, я усвідомила, що в житті багатьох із нас не вистачало розмов і свята — безсоромного свята вагін і місячних, грудей і поп, і стегон. Я знала, що ці розмови і це свято стануть частиною життя моєї доньки — і життя багатьох дітей, яких я допомагатиму виховувати.

У Галааді є бальзам, для наших ран цілющий.

Уперше, коли в мене почалися місячні, я намагалася ігнорувати їх — що успішно робила впродовж року. Дитиною я знала про це лише як про «прокляття», тож почувалася по-

справжньому проклятою через те, що раптом стикнулася зі своїми кровотечами, зі своїм тілом, із такими помітними для всіх змінами, що з ним відбуваються. Через покоління, коли в моєї доньки вперше пішли місячні, вона закричала: «Дзвони тітонькам! Час для свята!».

Тож робімо все, щоб ці розмови і свята тривали!

Передмова до ювілейного видання на знак 20-ї річниці створення п'єси

Коли я вперше виконувала «Монологи вагіни», мала певність, що мене хтось застрелить. Можливо, в це важко повірити, але в ті часи, двадцять років тому, ніхто не говорив слова «вагіна». Ні в школах. Ні по телебаченню. Ні навіть на прийомі в гінеколога. Коли матері купали доньок, то називали їхні вагіни «піся», або «пісюля», або «там унизу». Тож коли я стояла на сцені в крихітному театрі на Мангеттені, збираючись виконати монологи про вагіни — які я написала після розмов із понад двомастами жінками, — я почувалася, наче пробиваюся крізь невидиму стіну або порушую дуже серйозне табу.

Однак мене не застрелили. Після кожного спектаклю «Монологів вагіни» вишиковувалася довга черга жінок, які бажали поговорити зі мною. Спочатку я думала, вони хочуть поділитися своїми історіями про бажання чи сексуальне задоволення — на цьому зосереджена велика частина п'єси. Проте вони вичікували, щоб схвильовано розповісти мені, як і коли їх згвалтували, чи намагалися згвалтувати, чи побили, чи переслідували. Я була шокована від того, що порушення табу одразу ж вивільнило потік спогадів, гніву й жалю.

А тоді сталося щось таке, чого я й не могла очікувати. П'єсу брали для постановки жінки по всьому світу, які хотіли подолати мовчання у власних спільнотах щодо своїх тіл і своїх життів.

Спогад перший. Оклахома-сіті, саме серце республіканського осередку. Крихітний склад. На другий вечір розійшлися чутки про виставу і людей було забагато, а місць замало, тож глядачі приходили з розкладними стільцями. Наді мною висить проста лампочка. Посеред монологу серед публіки здійснюється метушня. Знепритомніла якась дівчина. Я зупиняю виставу. Глядачі допомагають дівчині, обмахуючи її та

даючи води. Вона встає і гучно говорить, що моя п'єса дала їй сміливість уперше в житті сказати: «Мене зґвалтував вітчим». Люди в залі обіймають її і не відпускають, поки вона ридає. Тоді, на її прохання, я продовжую грати.

Спогад другий. Ісламабад, Пакистан. П'єсу заборонили. Тож я приходжу на підпільну постановку «Монологів вагіни», де хоробрі пакистанські акторки грають її таємно. Серед публіки є жінки, які приїхали сюди аж із підконтрольного Талібану Афганістану. Чоловікам не можна сидіти в залі, тож вони розмістилися позаду за білою завісою. Під час вистави жінки плачуть і сміються так, що з них спадає чадра.

Спогад третій. Мостар, Боснія і Герцеговина. Вистава проходить на честь відбудови мостарського мосту, зруйнованого під час війни. Серед публіки є і хорвати, і боснійці, які ще недавно різали одне одного, тож атмосфера напружена й непевна. Жінки читають монолог про зґвалтування жінок у Боснії. Глядачки ридають, виють, кричать. Акторки зупиняються. Глядачки заспокоюють одна одну, обіймаються й плачуть разом — хорватки обіймають боснійок і навпаки. Вистава продовжується.

Спогад четвертий. Лансинг, Мічиган. Лізі Браун, місцевій депутатці, на законодавчих зборах штату докоряють і затикають рот за використання слова «вагіна» у критиці законопроекту, що обмежує право на аборт. Не можна, кажуть їй, говорити це слово. Через два дні я вилітаю до Лансинга, щоб із Лізою і ще десятьма депутатками терміново поставити «Монологи вагіни» на сходах будівлі зборів. Майже п'ять тисяч жінок прийшли вимагати, щоб у наших демократичних установах частини наших тіл визнавали і називали вголос. Табу порушено. Ми можемо висловитися і звернути на себе увагу.

Скоро після прем'єри п'єси я спільно з іншими феміністками брала участь у формуванні руху під назвою День «V», покликаною об'єднати всіх жінок (цисгендерних, трансгендерних і гендерно-неком-формних, будь-яких

можливих кольорів), які вели подібні бої по всьому світу. Відтоді активісти Дня «V» зібрали завдяки постановкам монологів понад сто мільйонів доларів на підтримку центрів і прихистків для жертв гвалтування й насильства, на фінансування гарячих ліній, на боротьбу з культурою насильства.

І нині, через двадцять років, я нічого не прагнула сильніше, ніж могли сказати, що радикальні антирасистки-феміністки перемогли. Проте патріархальність, так само як і біла домінація, — це живучий вірус. Він спить, причаївшись, у суспільстві і прокидається в токсичних експлуаторських умовах. У США, де всім заправляє відкритий гнобитель, расист і жінконенависник, починається, безперечно, масова епідемія. Наше завдання до винаходу ліків — створити гіперрезистентні умови, які зміцнюють наш імунітет і наш дух, унеможливаючи подальші епідемії. Усе починається з того, з чого й «Монологи вагіни», і безліч інших акцій радикального феміністського опору, — з можливості відкритися. Із можливості висловити те, що ми бачимо. Із відмови мовчати.

Вони намагалися завадити нам навіть вимовляти назви деякий найцінніших частин нашого тіла. Та ось що я дізналася. Якщо чогось не називають, цього не бачать, цього не існує. Зараз іще нагальніше ніж раніше розповідати ключові історії і промовляти ключові слова, хай то «вагіна», «Мене згвалтував вітчим» чи «Наш президент — гнобитель і расист».

Коли порушуєш мовчанку, то усвідомлюєш, як багато інших людей чекали на дозвіл зробити те саме. Нас — жінок будь-якого можливого типу, кожену-кожнісіньку, і наші вагіни — ніколи не змусять мовчати знову.

Монологи вагіни

Ів Енслер

Вступ

«Вагіна». Ось, я сказала це. «Вагіна», — сказала це ще раз. Я казала це слово знову і знову впродовж останніх трьох років. Казала його в театрах, у коледжах, у вітальнях, у ресторанах, на обідах, на радіопрограмах по всьому світу. Я казала б його і по телебаченню, якби хтось мені дав. Я кажу його сто двадцять вісім разів щовечора, коли виконую свій спектакль, «Монологи вагіни», що ґрунтується на розмовах із понад двомастами різними жінками про їхні вагіни. Я кажу його вві сні. Я кажу його, бо не мала б його казати. Я кажу його, бо це невидиме слово — слово, яке викликає тривогу, незручність, презирство й відразу.

Я кажу його, бо вірю, що того, чого не називають, водночас не помічають, не визнають і не пам'ятають. Те, чого не називають, стає секретом, а секрети часто породжують сором і страх, а ще — міфи. Я кажу його, бо хочу одного дня сказати його, не відчуваючи дискомфорту, сором і вину.

Я кажу його, бо ще не вигадали слова інклюзивнішого, яке справді описуватиме всю цю область і кожную її частину. «Киця», можливо, трохи ліпше, але з ним пов'язано стільки всього. До того ж, думаю, більшість із нас не дуже добре знає, про що говорить, коли каже слово «киця». «Вульва» — хороше слово; воно точніше, але непевна, що більшість із нас розуміють, що воно в себе включає.

Я кажу «вагіна», тому що коли я почала казати це слово, то зрозуміла, яка я не цілісна, яке моє тіло далеке від розуму. Моя вагіна була десь там, далеко. Я рідко жила в ній чи навіть

навідувалась. Я займалася роботою, писала; була матір'ю, другом. Я не бачила у своїй вагіні первинний ресурс, джерело ідей, настрою і творчості. Там було незатишно, страшно. Мене зґвалтували, коли я була маленькою, і хоча я виросла і робила всі дорослі речі, які зазвичай роблять із вагіною, я ніколи посправжньому не входила в ту частину свого тіла після насильства. Більшу частину життя я прожила без двигуна, без центру, без другого серця.

Я кажу «вагіна», тому що хочу, щоб люди реагували, і так і трапляється. Це слово намагалися цензурувати всюди, куди мандрували «Монологи вагіни», і в будь-якій формі комунікації: в оголошеннях у великих газетах, на квитках, які продавали в магазинах, на афішах, що висять на фасаді театрів, по телефону в касах, де говорять лише «Монологи» або «Монологи в.».

— Чому так? — питаю я. — «Вагіна» — не обценне слово; взагалі-то це медичний термін, назва для частини тіла, така сама, як «лікоть», «кисть» чи «ребро».

— Воно, може, і не обценне, — кажуть мені, — але воно брудне. Що, як його почують наші донечки, що ми їм скажемо?

— Ви могли б сказати, що в них є вагіна, — кажу я. — Якщо вони про це ще не знають. Ви могли б відсвяткувати це.

— Але ми не називаємо їхні вагіни «вагінами», — кажуть вони.

— А як ви їх називаєте? — питаю.

І вони мені кажуть: «піся», «пісюля», «піпіся», «піпа»... і список безкінечний.

Я кажу «вагіна», тому що я читала статистику, і з жіночими вагінами всюди кояться лихі речі: у США щороку гвалтують 500 000 жінок; у світі 100 мільйонам жінок скалічили геніталії; і список можна продовжувати. Я кажу «вагіна», бо хочу, щоб ці погані речі припинилися. Я знаю, що цього не станеться, поки ми не визнаємо, що вони тривають, а єдиний спосіб уможливити це — дати жінкам змогу говорити без страху покарання чи відплати.

Казати це слово — страшно. «Вагіна». Спочатку здається, наче натикаєшся на невидиму стіну. «Ва-гіна». Почуваєшся винною й неправою, наче тебе от-от хтось стукне. А тоді, після того, як скажеш це слово в сотий чи тисячний раз, усвідомлюєш, що це твоє слово, твоє тіло, твоє найважливіше місце. Ти раптом розумієш, що весь той сором і ніяковість, які ти відчувала раніше, кажучи це слово, були лише способом змусити твоє бажання замовкнути, підірвати свої амбіції.

Тоді ти починаєш усе частіше повторювати це слово. Ти виголошуєш його з якоюсь пристрасстю, якоюсь невідкладністю, бо відчуваєш, що якщо перестанеш його казати, тебе знову охопить страх і ти повернешся до зніченого шепоту. Тож кажи його всюди, де можеш, згадуй його в кожній розмові.

Тебе захоплює твоя вагіна; ти хочеш вивчати і досліджувати її, і знайомитися з нею, і дізнаватися, як прислухатися до неї, і робити їй приємно, і підтримувати її здоров'я, мудрість і силу. Ти вчишся, як задовольнити себе і навчити свого партнера тебе задовольняти.

Ти весь день пам'ятаєш про свою вагіну, хоч де була б — у машині, у супермаркеті, у тренажерному залі, на роботі. Ти пам'ятаєш про цю дорогоцінну, розкішну, життєдайну частину тебе в тебе між ногами, і це змушує тебе посміхатися; це змушує тебе пишатися.

І що більше жінок говорять це слово, то легше стає його промовляти; воно стає частиною нашої мови, частиною наших життів. Наші вагіни інтегруються, їх починають поважати, вони стають священними. Вони стають частинами нашого тіла, поєднаними з розумом, які живлять наш дух. І сором зникає, і насильство зупиняється, бо вагіни — видимі й реальні, і вони поєднані з могутніми, мудрими жінками, які говорять про вагіни.

Перед нами довжелезна мандрівка.

Ось її початок. Тут можна подумати про свою вагіну, дізнатися про вагіни інших жінок, вислухати історії та

розмови, відповісти на запитання й поставити їх. Тут можна відпустити міфи, страх і сором. Тут можна попрактикуватися казати це слово, адже ми знаємо, що воно рухає нами і звільняє нас: «ВАГІНА».

Монологи вагіни

Можу закластися, ви хвилюєтесь. Я хвилювалася. Ось чому я почала цю п'єсу. Я хвилювалася за ва-гіни. Я хвилювалася через те, *що* ми думаємо про вагіни, і ще більше хвилювалася через те, *що* ми про них не думаємо. Я хвилювалася за власну вагі-ну. Потрібен був контекст інших вагін — спільнота, культура вагін. Їх оточує така п'ятьма й загадковість — прямо Бермудський трикутник. Ніхто ніколи не говорить, що там.

Найперше, нелегко навіть знайти свою вагіну. Жінки живуть тижнями, місяцями, іноді роками, не дивлячись на неї. Я розмовляла із впливовою біз-несвумен, яка сказала, що вона надто зайнята; в неї немає часу. Подивитися на свою вагіну, сказала вона, це роботи на весь день. Треба лягти на спину перед дзеркалом, яке на чомусь тримається, ліпше на повний зріст. Треба прийняти ідеальну позу, дібрати ідеальне світло, яке потім все одно затьмарюється через дзеркало і кут, під яким ти лежиш. Ти вся скручуєшся. Піднімаєш голову, вбиваючи спину. На той час ти вже виснажена. Вона сказала, що не має на це часу. Вона зайнята.

Тож я вирішила поговорити з жінками про їхні вагіни, зробити інтерв'ю вагін, які стали моноло-гами вагіни. Я поговорила з понад двома сотнями жінок. Я поговорила зі старшими жінками, молодшими жінками, заміжніми жінками, самотніми жінками, лесбійками, викладачками коледжу, акторками, спіробітницями корпорацій, працівницями секс-індустрії, афроамериканками, латиноамериканками, американками азійського походження, американськими індіанками, білими жінками, єврейками. Спочатку жінки не хотіли говорити. Вони трохи соромилися. Та щойно починали, їх було не зупинити. Жінки потайки люблять говорити про свої

вагіни. Це приводить їх у захват, здебільшого тому, що ніхто раніше їх про це не питав.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.

На жаль, цей розділ недоступний у безкоштовному уривку.